

Ca je novega?

BESPLATNI INFORMATIVNI LIST

GODINA I

4./5./6. 2003.

BROJ II

Dan otvorenih vrata
**Nezaboravna
fešta u
Koromačnu!**

Julija Škoro

**S novim imenom
do novih vrijednosti**

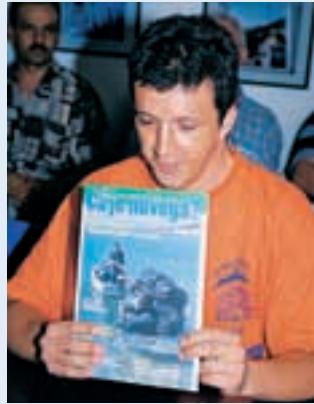
Ekološka grupa

**Kako so živeli
naši stari**

Barba Bepo

**"Prije 75 godina počeo
sam raditi u Koromačnu."**

EKO DOSTAVA DO VASIH VRATA

ROBERT FARAGUNA - predsjednik brdsko-biciklističkog kluba "Istra bike" Labin

"Planiramo trodnevni biciklistički maraton koji bi se vozio i preko Skitače"

nas očekivali, ali mnogi nisu znali da je novina besplatna pa su pitali koliko košta. Na par mesta našli smo i na nešto manje sručan doček, ali ipak nitko nije odbio uzeti "Ca je novega".

Između prvog i drugog broja "Ca je novega" vaši su dostavljači završili vrlo uspješnu sportsku sezonu. Marko Faraguna kadetski je prvak Hrvatske i pobjednik Kupa Hrvatske koji ni jednu utrku nije izgubio! Lučano Šošić treći je u Hrvatskoj u disciplini penjanja uz brdo na kronometar, u po-retku veteranu Zoran Antunović za-

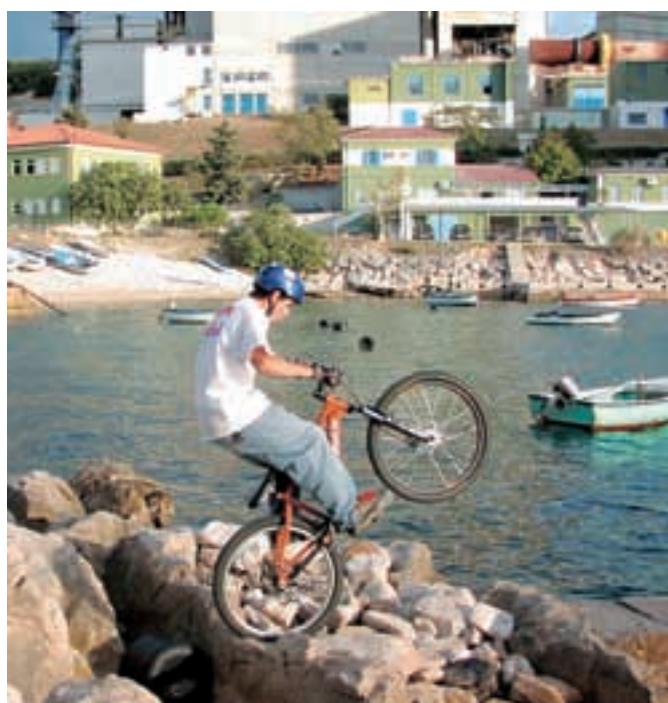
uzeo je deseto mjesto, odmah za njim slijedi Moreno Mohorović kao jedanaesti veteran u Hrvatskoj, a među početnicima pri vrhu su Filip Bartolić, Nada Zahtila i Luka Zahtila. I još nešto čime se klub ponosi: prvi je u Hrvatskoj uveo elektronsko mjerjenje vremena na utrkama.

U nedjelju, 7. rujna Holcim Hrvatska je sponzorirao Treći ekipni triatlon koji je BBK "Istra Bike" organizirao u Rapcu, a sljedećeg će mjeseca pomoći u organizaciji biciklijade u Koromačnu. No, neće to biti jedina

promocija ovog spoja sporta i ekologije – Faraguna ima još planova za ceste, putove i puteljke oko vaših domova.

– Osim što smo utrk na Dubrovniku buduće prijavili kao međunarodnu, u dugoročnom nam je planu ostala organizacija trodnevnog maratona na Labinštini. Jedna od etapa bi se svakako vozila preko atraktivne Skitače, a želja nam je da dio te trase prolazi i kroz tijepinolom.

A u prosincu će vas naši dostavljači razveseliti trećim brojem "Ca je novega"!

SADRŽAJ

Julija Škoro S novim imenom do novih vrijednosti	3
Što se i gdje proizvodi pod nazivom "TC Koromačno"?	
TC Koromačno na hrvatskom tržištu cementa i betona	4
Svjetski dan zaštite okoliša	6
Srednjoškolci prate stanje zraka, zemlje i vode "Živimo u vremenu kad čovjek mora zaštiti prirodu od čovjeka"	8
Gospodin tovar Rezervat magaraca "Liburna" - tovari 21. stoljeća	10
Bodibilderi iz Koromačna Jaki ljudi iz jake firme	12

Nakladnik

HOLCIM (HRVATSKA) d.o.o.
Koromačno bb, 52222 Koromačno

tel.: 052/ 876900

fax: 052/ 876240

e-mail: info-hrv@holcim.com

www.holcim.hr

Grafička priprema
Borovac i Bence d.o.o.

JULIJA ŠKORO
– voditeljica projekta promjene imena **TC Koromačno u HOLCIM**

S novim imenom do novih vrijednosti

– TC Koromačno već tri godine nije samo tvornica cementa i isto tako nije samo u Koromačnu. S druge strane, dio smo svjetske grupe, jedne od najvećih proizvođača cementa i želimo da to ljudi znaju već i po samom imenu tvrtke. – ilustrirala nam je Julija Škoro potrebu za promjenom imena sada već bivše TC Koromačno. Diplomirana ekonomistica iz Poreča nakon završetka fakulteta u Zagrebu radila je u turizmu u Poreču i Zagrebu, da bi se potom nastanila u Labinu i zaposlila u TC Koromačno. Radila je na raznim projektima, a trenutno vodi zahtjevan projekt "branding" tj. promjena naziva i vizualnog identiteta tvrtke.

– Tim koji je zadnjih nekoliko mjeseci naporno radio sastoji se od 19 osoba podijeljenih u nekoliko manjih timova. Tim za ljudske potencijale i internu komunikaciju organizirao je radionice za radnike i pripremio internu brošuru o vrijednostima po kojima Holcim želi biti prepoznat, tim za marketing i prodaju je pripremio brošure o cementu i betonu, postavio i nove internet stranice, organizirao nastup na Jesenskom zagrebačkom velesajmu, i organizirao već tradicionalni Dan kupaca, koji će ove godine biti u Koromačnu i Rapcu. Informacijski odjel je izvršio sve promjene u softveru. Ono što je vjerojatno bilo najuočljivije bilo je djelovanje tima za bojanje zgrada, silosa, cisterni za cement i miksera za beton, a nadamo se da vam se svidio program kojeg je organizirao tim za organiziranje fešti.

Naslušali smo se ovih dana o brandingu. Što zapravo ta riječ znači?

– "Branding" je engleska riječ, a znači stvaranje "branda". To je riječ za pojam nama poznatiji kao "trgovačka marka" ili samo "marka". Marka ili brand može se odnositi na neki proizvod kao što je su Coca Cola ili Mercedes, a može se odnositi i na tvrtku. U našem slučaju odnosi se na tvrtku što znači da kao tvrtka preuzimamo novi vizualni identitet i vrijednosti po kojima, unutar koncepta održivog razvoja, želimo poslovati. Kao grupa koja proizvodi cement, beton i agregate u 74 zemlje, Holcim je drugi na svijetu proizvođač cementa, ali to je bilo teško zaključiti jer se u svakoj zemlji poduzeće drugačije zvalo. Zato je prije tri godine kad je projekt započeo rečeno: "Želimo da od grupe poduzeća postanešmo grupa s jednim i prepoznatljivim imenom!" Izabran je ime Holcim, koje je spoj početka riječi "Holderbank" – naziva mjesta u Švicarskoj u kojem je djed sadašnjeg vlasnika Holcima kupio prvu tvornicu cementa i početka riječi "ciment" što na francuskom znači cement. Zato se "Holcim" čita kao "Holsim".

Što Koromačno kao mjesto ovom promjenom dobiva?

– Iako se naziv mjesta više ne nalazi u imenu tvrtke, Koromačno i dalje ostaje mjesto u kojem Holcim ima najviše zaposlenih ljudi u Hrvatskoj. Osim toga, tradicija i svi uspjesi TC Koromačno čine sadašnji Holcim. Ljudima će sigurno trebati vremena da se naviknu na novo ime, a s novim imenom dolaze i nove vrijed-

nosti po kojima želimo biti prepoznati. U Holcimu su ljudi temelj uspjeha, a to pokazuje i naš slogan "Snaga. Stvaranje. Strast." koji se temelji na entuzijazmu i stručnosti radnika. Taj slogan i vrijednosti služe kako bi svi radnici u svakoj zemlji radili u skladu s jednim imenom i ostvarili viziju: "Gradimo temelje za buduće generacije."

Vi često kontaktirate sa svojim kolegama u svijetu?

– Da i to je super. Zato jer svaki put kad zapneš u rješavanju nekog problema možeš nazvati kolegu u nekoj drugoj zemlji i upitati ga za savjet. Osim toga, redovito se održavaju sastanci po područjima unutar tvrtke, npr. sastanci proizvodnje, prodaje, nabave ili financija i to često u raznim zemljama. U ovo vrijeme kad je znanje skoro velika je stvar kad se možemo pouzdati u iskustvo i znanje svojih kolega, a kroz to znanje pozitivno utjecati i na razvoj regije u kojoj radimo.

Koromačno je, dakle, postalo član jedne velike svjetske obitelji?

– Točno, i to obitelji koja ima puno prednosti. Jedna od najvažnijih je sigurnost jer pomisao radnika koji svakog jutra dolazi na posao da je jedan od 51.000 radnika Holcima širom svijeta ulijeva dugoročnu sigurnost. Kao protuteža toj svojoj veličini, Holcim želi njegovati jednostavnost, biti jednostavan u poslovanju, na usluzi i uvejk pristupačan. Međutim, trebat će vremena dok svi počnemo raditi u skladu s tim vrijednostima. Jedan od načina na koji smo počeli razmišljati prema novim vrijednostima su i radionice kao što je bila radionica za srednji management, organizirana prije desetak dana s ciljem da se utvrdi kako danas gledamo na njih i što trebamo napraviti da bismo ih ostvarili. Bilo bi nam dragو kad bi nam svojim prijedlozima u tome pomogli i naši partneri, kupci, dobavljači i lokalna zajednica.

S HOLCIMOM U SVIJET

Snaga. Stvaranje. Strast.

Tri riječi – tri rečenice, zajedno djeluju čvrsto poput betona, kojemu je duša cement. Pod ovim je sloganom Holcim grupa prisutna na svjetskom tržištu, a to znači i Holcim Hrvatska, bivša TC Koromačno. No, zašto je bila potrebna promjena imena?

Od 1912. godine, kad je u švicarskom Holderbanku, malom mjestu veličinom usporedivim s Koromačnom, pradjed sadašnjeg vlasnika Holcima kupio prvu tvornicu cementa, proizvodnja se do danas proširila na 74 zemlje i sve kontinente osim Antarktika, s više od 51.000 zaposlenih. Međutim, malo je tko znao da se u Holderbanku nalazi sjedište drugog po veličini svjetskog proizvođača cementa, iz jednostavnog razloga što se u svakoj zemlji tvornica drugačije

zvala. S druge strane, već više od tri godine TC Koromačno nije samo tvrtka cementa i ne nalazi se samo u tom mjestu, već proizvode cement i beton na devet lokacija: Koromačno, Umag, Jastrebarsko, Zadar, Klanja, Karlovac, Žabok i Donja Bistra. Sasvim prirodno, nametnula se želja za jednim imenom koje će sve tvornice povezati i međusobno učvrstiti. Slijedom toga javila se potreba i za jedinstvenim vizualnim identitetom.

Holcim je ime nastalo od početaka riječi "Holderbank" i "ciment" ("siment") što na francuskom znači cement. (Holcim se dakle izgovara "Holcim"). Nije teško dokučiti da logotip nastaje povlačenjem dviju paralelnih crta preko produženog polukruga te se tako dobiju slova "H" i "C". Razlog postojanja, svoju misiju, Hol-

cim je definirao ovako: "Želimo biti najcjenjenija i najprivlačnija tvrtka u našoj industriji, stvarajući vrijednosti za naše radnike, poslovne partnerne i lokalnu zajednicu". Holcim sebe vidi kao tvrtku koja "gradi temelje za buduće generacije", a osnovama svog uspješnog poslovanja prije svega smatra stručno oposobljene radnike koji svoj posao obavljaju sa strašću prema stvaranju, zatim inovativna rješenja koja nastoje pružiti kupcima te promicanje korporativne kulturne otvorenosti i međunarodne razmjene

znanja i iskustava, za što su se sada stekli pravi uvjeti. A sve to unutar koncepta održivog razvoja, na kojemu temelje svoje poslovanje.

Možda navedeno u prvi mah dje luje složeno, ali zato se među temeljne vrijednosti koje će prožimati čitav Holcim pored prisutnosti, stručnosti, odlučnosti, kreativnosti i odgovorno sti ubrajaju jednostavnost i pristupačnost.

– Želimo da nas naši partneri doživljavaju kao nekoga s kim je jednostavno poslovati, poručuju iz Holcima.

PITURI PONAD OBLAKA

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljudavnice, skidao zavjese, mijenjao žarulje u predsjednik ili "nedajbože" čistio zahrdali oluk ili dimnjak. Napetost i nelagoda širili su se oko požrtvovnog "kućnog majstora". Sve oči bile su uprte u njega – samo da ne padne, samo da ne padne.... Jer visina ne opršta. Ako išta u čovjeka budi strahopštovanje onda je to visina.

– Kad sam gore ne razmišjam niočemu, razmišjam jedino kako ču se spustiti dolje i nakon svega ići popiti jedno malo "pivce za žive" – objašnjava nam svoje impresije Željko koji pola dana provede na visini od 60 metara farbanju novi LOGO tvornice Koromačno.

– Sve radimo običnim valjkom, kao za farbanje stana, samo je boja specijalna – za zidove. U košu, bez pauze farbam 2 sata, onda se spuštam do dna da bi ovaj drugi Željko – pokazuje na bradatog, patinom iskustva preferbanog kolegu imenjaka – pomaknuo cijelu konstrukciju sa sjajima malo lijevo.

– Meni se vrat ukoči od stalnog gledanja prema gore – objašnjava svoj problem Željko (senior).

– A šta se radi kada vas na visini 60 metara ulovi mala nužda? – postavlja mo ekipi bezazleno, ali u suštini vrlo egzistencijalno pitanje. Željko (senior) se dvoznačno smiljui, znakovito uvlači dim cigarete i taman kada kreće u svoju ekspertizu problema, treći član ekipе Goran uskače u razgovor vrlo diplomatskim odgovorom.

REPORTAŽA

"tamo gore" odmah ispod oblaka.

– Ovdje radimo taj novi LOGO tvornice i mora biti gotov prije 12.09. Novi LOGO pravi gospodica Julija. Napraviti će se samoljepljiva matrica koja će se postaviti gore, na ovu bijelu plohu koju mi pripremamo i onda će se povući crte po kojima će se ofarbiti LOGO – objašnjava nam izvedbeni postupak Goran.

– Tjeraju nas malo oni HTZ-ji da bi morali nositi kacige, a ako padneš sa visine od 60 metara kaciga ti tu puno ne

može pomoći. S kacigom glava bi zakuhala – ubacuje se ničim potaknut u razgovor Željko (junior).

– Koji je posao najopasniji? – u nedostaku svježih pitanja, nastavljamo s propitivanjem već dobrano "umornih" sugovornika.

– Najopasnije je padanje s visine. Pasti možeš samo jedanput. Nema propavnog ispita – zaključuju ironično sva trojica.

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

INTERNA FEŠTA

Kako su radnici proslavili

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Svatko je od nas barem jednom, pod budnim okom majke, žene ili ljubavnice,

Reportaža:

Ćakule o svemu i svačemu

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

Lučano i Giuseppina bračni su par koji je odavno proslavio srebrni pir, ali prije svega, prije svih bračnih obaveza i uzajamnih "životnih briga", oni su kolege ribari. Točnije, posljednji profesionalni ribari u Koromačnom. Pronašli smo ih u debeloj hladovini stambene zgrade koja udolmjuje radnike u cementari još od "vremena Italije". Tu su još, nona Ana te Ron i Aro – dve velike maze, dobro uhranjene i pomalo uspavanog garda. Razgovor o ribarevanju, kako smo prvotno planirali, neplaniрано je krenuo posve drugim tokom.

– Rona smo uzeli kada nam je umro Dolf – češkajući gustu crnu dlaku mušičavog labradora, započinje svoju priču barba Lučano.

– Eee, Dolf je bi ka covik, pametan i miran ka bubica ... a sve je pratio, sve... Ovaj ni tako dobar, još se ni storija, a mozda ce, kada bude malo stariji.

Ron kao da predosjeća neugodnu, subjektivnu salvu glorificiranja njegova predhodnika, umirio se i liže žmarene "borolete" i cijelo stopalo svoga gazde.

– Dobar, dobar Ron – tješi ga barba Lučano.

– Ja sam u stvari profesionalka već 30 godina – uključuje se u neobavezno čakanje teta Giuseppina.

– Lučano je radio u cementari kao miner, a poslje na buldožeru, a tek kad je otio u penziju mi se je do kraja pridružio.

– Imam 83 leta i ne znam plavati – ubacuje se iznebuha u razgovor nona Ana, prva susjeda Lučana i Giuseppina, ponesena dojmom nastale atmosfere.

– Na more san hodila z mužem, a nisan znala plavati. Mene je muž veziva za noge, nisam mu htela puštit, ali me on veziva, da ne padnen z barke jer ne znam plavati!

Predvečerje je najugodnije doba dana. Cjeli mali univerzum – flora i fauna, sve doživljava katarzu; pomidori u vrtu srču večernju porciju vode iz "žbrufadora", more se umirilo, sparne splasnule, mačke se protežu timareći krvno, ptice spavaju, a mještani sjeduju ispred svojih portuna – čakulaju, češkaju noge i zijevaju.

– Kupamo se saaamo ako padnemo u more – smije se barba Lučano.

– Meni se čini da smo štuši mora jer ga imamo tu odmah poli kuću i zato se baš ne volimo kupati - dodaje teta Giuseppina.

– Eee, ma je nekad bilo lepo – ponovo upada u razgovor nona Ana, i dalje u svom filmu.

– Puna kuća nas je bila, a sad je se mrtvo, jer smo si stori. Bilo je više fešti, imali smo i kino, magari je to bila crkva ma ni bila nikada blagoslovljena ... – razvlači životnu priču nona Ana.

– Mi smo prvi u mjestu imali TV. Na prozor bi se stavi i tu vanka – uzbudjeno rasteže ruku barba Lučano – bi bila pozomica, bilo svetsko prvenstvo ili bilo koji sport ili oni festivali, "San Remo" i to.

– A kada su se ljudi spustili na Mjesec, mislim za taj slučaj, su ljudi počeli

Počelo je 1926. godine

Prvi put se ime naše cementare spominje daleke 1926. godine, kad je uvali Koromačno nedaleko od Crne pune puštena u rad prva tvornica na ovom prostorima. Ulagач je bilo dioničarsko društvo SPE-MA Giuseppe Cornigliaro, koje je dotadašnji mir u lijepoj uvali na istočnoj obali Kvarnera prekinulo davši prednost cementari zbog tri vrlo snažna gospodarska argumenta: velike količine sirovine, neposredne blizina goriva, odnosno ugljena iz Istarskih ugljenokopa, te jeftine radne snage u okolini.

Temelji prve tvornice u uvali između Vošćice i Ubasa postavljeni su četiri godine ranije, a veliko gradilište bila je naziva ogromnih promjena u siromašnom kraju ratara, stocara i pomoraca. Bijela prašina iz dimnjaka, koji će prestati s radom tek 1986. godine, pomorcima na hirovitom Kvarneru ubrzo će postati pouzdani putokaz od lanterne na Crnoj punti. Već dvije godine nakon početka rada proizvedeno je 28 tisuća tona portland cementa, a dešet godina kasnije 62 tisuće. Cement iz Koromačna se uglavnom prevozi brodovima, najčešće jedrenjacima ovdašnjih ljudi, a kupci su uglavnom iz Pule, Rijeke, Trsta, Venecije i drugih luka sjevernog Jadrana ondašnje Kraljevine Italije. Kad je Italija 1937. godine zaratila u Abesiniji, kvalitetni cement iz Koromačna najvećim dijelom završava na afričkom kontinentu.

Uz sam dimnjak cementare izgrađeno je radničko naselje, nazvano Valmanzzinghi, po generalu Manzzingiju, projektantu tvorničke luke u Koromačnu. Zahvaljujući cementari Koromačno je već 1930. godine dobilo prvu telefonsku liniju, a uskoro i autobusnu vezu s Labinom.

Kapitulacijom Italije proizvodnja u našoj cementari se gasi, a obnavlja se odmah nakon završetka rata, kad je cement vrlo tražena roba u razrušenoj Jugoslaviji, unutar čijih se granica našla Istra. Uz niz tehnoloških poboljšanja stara cementara rekordnu proizvodnju od 400 tisuća tona ostvaruje 1980. godine.

Nova era naše cementare počinje 1992. godine, kada njen vlasnik postaje švicarska tvrtka Societe Suisse de Ciment Portland, kasnije Holderbank, koja iz temelja mijenja odnos prema okolišu, proizvodnji i poslovnoj filozofiji. Protekle je godine iz Koromačna na tržištu završilo 681 tisuća tona cementa i 474 tisuće tona klinkera.

tekst: Marijan Milevoj

"Kako so živeli naši stori"

Kako so naši stori delali supo

"Kako so živeli naši stori" se zove libretić, ali bolje reć brošura ku so spravili učenici Srednje škole Moteta Blažine Labin ki se bave s ekološke-mi projektima i ki so članovi "UNESCO-SEMPER, GLOBE&ECO group". Libretić je napisan na našem, labinjonskem dijalektu i na engleškom, a otelo se na jenen meste spraviti znonja od naših pranoni i pranoneti ka se po-malo zobljavijo ili ka so već zobljena.

I sada, ku ga zamete va ruki i malo listate čete se forši pitat da ca treba pisat kako se dela maneštra, krafti, ali bakaloj na belo i da ku ki to ne zno, neka se zajeno gre hitit ča! Ma ni tako! Leta pasivajo i ten mlajen to ni jušto kako vodo pit. Eko, našen storen je va svoje vreme bilo normalno delat supo, a ki danas zno kako se dela supa? Ča je – ja, ma kako se jušto dela? A srednjoškolci su va libretić stavili jedon joko lepi recepet za njelo!

SUPA

Ca pride nutra: 2 feti domočega kruha, pol litri crnega vina, 2-3 vele žlice cukara, 2 preski

Kako se dela: Stavimo peć kuh na ugnjeri od ognjišča. Obmijivamo ga s obe bondi dok ne dobije lepi, žuti kolor. Va bukaletu stavimo vino, zamešamo cukar i hitimo očiščene preski narezane na kusi. Kad zamemo kruh s ugnjeri, spuhnemo popel i dokle je još tepal ga stavimo va vino

Mora bit dobro, a?! Neki bi rekli da namesto preski treba stavim malo ulja od uliki i papra. Zoc ne? Supa z oven, supa z onen - sacega se more kombinat. Da smo malo šegoveji i da malo više držimo do svoje starini bimo za turisti po Rapce delali "Supa Paty", a ne neki "Sangria Par-

STORI ĐOGI

KAKO SE NEKADA DOLAZILO NA POSAO U KOROMAČNO

Barba Bepo - "posljednji Mohikanac"

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

Dolazak na posao za večinu ljudi svojevrsna je trauma. Ranojutarnje buđenje uz pomahnitalu budilicu ili moderniju verziju s piskavim "tilu-lilu" signalom, gužva u redu za kupaonicu, gužvanje u autobusu, miris parfema i intenzivnog znoja koji probija majice, zastoji... slika su svakodnevne histerije kojom počinje dan.

Za utjehu svima nama – ranojutarnjim ranoraniocima – gospodin Josip Laković zvani Bepo, iz Koromačna, rođen davne 1911. godine u Raklju, ispričao nam je vrlo osebjunu, neobičnu priču o svojim odlascima na posao, koji složenošću i dinamičnošću pomaže podsećaju na danas vrlo popularan, ali iznimno težak sport – triatlon.

– Evo kako san ja hodjia na delo va fabriku dvajset i osme. Najprije smo veslali z barkom od Raklja do Tunarice. Pokle smo na noge šli priko brda do fabrike. Va Koromačno smo rivali za okoli dvi ure. I tako svaki dan z dela, na delo, bilo zima, bilo teplo. Ni bilo lako. A kada je bilo slabo more nismo nanka rivali na de-lo i zostali bi bez nadnice. Mi ti kapiši, unosi nam se u lice barba Bepo, iznosći informacije stare gotovo cijelo sto-ljeće iz svoje "banke podataka".

– Dobro čujem, hodan, vidim na daleko, ali ne mogu više dobro čitati, oda-je nam. Slijedežemo ramenima čudeći se okretnosti tog 92-godišnjaka.

– Eee, prvo je nas delalo okoli 600-700 duš, a sada ne znan ako ih je 200

zustalo. Sve se je delalo na ruke. Ja sam dela u kavi. Dvajset i tri vagoneta si mora napraviti na dan. To je bila norma pokle rata, a za vreme Italije je bilo hu-je, jer se plačalo po vagonetu, ali slabo.

Ovo nas podsjeća na Dickensove romane. Zamisljamo 17-godišnjeg Bepa koji macom razbijja grotu, tovari kamen u vagonet i vuče ga van iz kave, nosi vreće od 50 kilograma do broda...

– Ča je oni put bilo prašine. To se ni moglo izdržati. Čuda praha je bilo oni put, vropoji se barba Bepo na naše prizivanje prašine, kao da se boriti protiv opa-ke, nevidljive sile. Saznajemo da su stari oluci nekih kuća još do pola puni cementa, praktički zabetonirani. "Samodje nekome ne padnu na glavu", zaključujemo pogledavajući se.

– Danas su ljudi svi kako bez srca, umorni, tihim tonom barba naglo zao-kreće temu razgovora.

– Televizija je sve rovinala, kapiš. Bolje je bilo kad nisi niš zna, pomalo filo-zofski izlaže svoju tezu.

– Ja ne baciljam televiziju. Malo sedim, malo šećem. Ku je lipo vrime gren vanka, do fabrike i nazat. Sada je umro jedan čovik, niki Mate. On je ima 90 godina. Ja imam 92 i pet meseci. Smo vajk bili skupa. Sada san sam. A ja još dokli me pušte. – A ki? – A ljudi ki zapovida-ju. A ča ja znan, niki govore Bog. Niki ovako, niki onako, kaže nam barba Be-po prateći nas do portuna kuće br. 27.

Tvornica cementa Koromačno

Ozraće u malom istarskom mještalu Koromačno, dan uoči velike fešte, odisalo je neuobičajeno nanelektriziranom atmosferom.

puta "pojačan" i promocijom novoga imena tvornice Holcim, mogao je početi. Zgusnut, slobodno možemo reći maratonski program,

morskim specijalitetima, te promatraju neobičnu alkemiju pretakanja vina iz velikih bocuna u male, plastične čaše. Stand Crvenog križa za mjerjenje tlaka posjećuju samo hrabri, djeca na štandu Rezervata "Liburna" provlače ruke kroz improviziranu ogradi do malih, pravih kozlića, na nekim se štandovima formirao red za ribe, red za rižot od liganja, smioniji posjetioc se veru, padaju, pa opet pentraju po umjetnoj stjeni Planinarskog društva "Skitaci" – za dugačkim stolovima ljudi se razdragano smiju, pijuckaju i nabadaju čevapčice na čačakalice... Gledamo se u čudu. Ne možemo dokučiti. Gdje smo mi to za-

Nakon nenadanog neverina koji je predpremijerno održanu intemu feštu radnika tvornice dan ranije potisnuo u tvornički hangar, te učestalih smjenjivanja kišnih i sunčanih razdoblja – uobičajeni kurtoazni razgovori o vremenu poprimili su ozbiljan ton. Velika fešta Holcima "Dan otvorenih vrata", ovisila je, doslovno, o trenutnom raspoređenju astralnih, nebeskih sila.

Jutro je osvanulo sunčano i tihoo. "Dan otvorenih vrata", ovoga

od ranojutarnjih, pa sve do kasnih, "sitnih" sati iza ponoći, osmislio je uhodani tim mladih Holcimovih snaga.

Dvjestotinjak osnovnoškolaca Labinštine, brzinom desantnih marinaca, prekilo je parkiralište ispred tvornice cementa. Dočekali su ih štandovi Crvenog križa Labin, Udruge Put, Rezervata Liburna s tri mala kozlića i nekoliko "samozatajnijih" magaraca, te Izviđački odred Labin. A za veselu atmosferu bili su

zaduženi vedri klaunovi – glumci Malog istarskog lutkarskog kazališta Pula, koji su razdraganu djece poveli na brod "Sfera" i tijekom ugodnog putovanja izveli predstavu "Eko basna o zlatnoj ribici".

Odrasli, naizgled ozbiljniji i zamišljeniji, isto su se igrali. Eklektična Holcima, Dalmacijacementa i Našicementa odigrale su nogometni turnir bez većih lomova i povreda. Doduše, u žaru igre, kada su poodmakle godine, škripanje zglobova ili trenutna malaksavost, na tren bili zaboravljeni, zalutao bi i pokojni nesmotren udarac ili jače plasirana lopta na protivničku stranu. No to je uz nerazumljivo mrmiljanje "pogođenoga" brzo bilo zagađeno.

U večernjim satima, zalazak sunca bio je "rezerviran" za mnogobrojne uzvanike koji su se našli na palubi broda "Sfera". "Sfera" nas je provozala jednosatnim kružnim putovanjem uvalom Koromačna. Ugledne goste neformalnom združicom pozdravio je u ime domaćina Urs Fankhauser predsjednik Uprave i Jakša Barbić predsjednik Nadzornog odbora Holcima. Morski zrak, avanturističko brborenje brodskog motora, morski plodovi te domaće vino, učinili su zamišljeno neformalno – poslovno druženje ugodnim i opuštajućim.

Nakon jednosatne relaksirajuće vožnje odmah do tvorničkog gata sustigli smo grupicu uzvanika u ležernom čavrlijanju koja nas je odvela do glavnog platoa ispod velikih obrisa tvorničkih postrojenja, gdje je bilo neobično živahno. Posjetitelji, a ima ih preko tisuću tiskaju se oko štandova na organiziranom Sajmu nevladinih udruga. Na štandovima Društva športova na moru "Koromačno" i NK "Cement" ljudi uživaju u svježe pripremljenim

lutili, u nekakvu "zemlju dembeliju?".

– Pro i pro, ja se ne bi složio da je makedonsko vino bolje nego naše domaće, drugo i drugo, mislim da je ugođaj fantastičan – "joko lepi", treće i treće ekipa je složna i vesela i mi ćemo zostati tu do jutra, ako treba – precizno numerirajući utiske ove zasigurno najveće fešte u Koromačnom, barem u ovom tisutljeću, rapportnim glasom obraća nam se gsp. Serđo Kocijel, predsjednik Limene

postala Holcim

glazbe Labin. Oko "limenjaka", u međuvremenu, stvara se neobična gužva. Legenda labinskog kraja "šešir" zvan Euro Laube u svom čuvenom bijelom šeširu ispod čijeg obo da strši stakleni pogled revolveraša, preuzima dirigentsku palicu. Lijenjaci uz njegovo raskošno "dirigiranje" nastavljaju nizati sambu, salsa, charleston...

Na suprotnoj strani, u zaleđu u glavnih zbivanja, poput nekih mističnih australskih aboridžina, sviraju senci iz RKUD-a "Rudar" iz Raše s dve sopete, mihom i jedinim obožavateljem koji ih spontano prati prigušenim glasom. U pauzama muzičari degustiraju vino iz svojih vlastitih izvora, zagrijavajući se za nastupajuću završnicu.

— Tu smo došli samoinicativno. Đino Bučić je nekad dela tu u fabriki, pa smo došli malo zasost — objašnjava nam, prenoseći težinu s jedne na drugu nogu, gsp. Lino Mi-

lotić iz Crnega. Osim njega tu su još gsp. Pino Zupanić iz Zbrgoda, kantadur gsp. Ecjo i već spomenuti Đino iz sela Bartići, preciznije sela iznad Salakovci.

— To je vela fešta, neman komentara, sve naj, naj... — uzbudeno se uključuje u razgovor najstariji gsp. Pino.

Vraćamo se prema epicentru svih događanja. Putem se nižu osvjetljeni štandovi nevladinih udruga i škola s kojima Holcim surađuje. Za binom više nema nestasnog Šajete, Gustafi šibaju prepoznatljive hitove, a fešta nakon urnebesnog vatrometa dostiže svoju pravu kulminaciju. U općoj gužvi i metežu susrećemo razdraganoga gsp. Ursu Fankhausera, predsjednika Uprave Holcima. Obzirom na optimizam kojim zrači i koliko ljudi poznaje, čovjek bi pomislio da je porijeklom iz naših krajeva.

Dan otvorenih vrata - ZABOK

Dobra je tradicija Dana otvorenih vrata ove godine nastavljena i u Zaboku, gdje su u posjetu došla djeca iz vrtića Cipelići, učenici 3c razreda OŠ Ksaver Šandor Gjalski i novinarska grupa njihove škole.

Za veselu su atmosferu, dok su djeca izlazila iz autobusa, bili zaduženi žongleri: loptice su se vrtjele u zraku, šarene trake vijoriile, sve u vedrom ritmu bubnjeva. Pažnju djece privukao je i veliki crveni balon, s pletenom košarom i vrućim ježićima vatre koji su se pružali prema vrhu balona. Da li ste znali da je balon napunjen vrućim zrakom težak 3 tone? A ipak lagano lebdi iznad tla.

Uz zabavu, za djecu je organizirana i mala radionica: kako su beton radili naši starci? Djeca 3c su se za tu radionicu ozbiljno pripremila: napravili su veliki pano na kojem su napisali sve što znaaju o betonu, bilo je receptata kako napraviti beton, slika u tušu, kolaza... I stvarno puno znaju! A pokazano im je i kako se nekad beton ručno miješao i nosio u drvenoj tragliji, pa je onda došla električna energija i miješalica, koja je mnoge ruke sačuvala od žuljeva, a danas je najjednostav-

nije i najčšće naručiti gotovi beton pred gradilište.

I djeca iz vrtića su se pripremila za ovaj dan: naslikali su kamine, miksere, bagere i ta su ih čuda tehnologije najviše privlačila. Svatko je želio sjesti za volan veelikog vozila i vidjeti kako to izgleda.

Sve su te događaje sa strane ozbiljno promatrala novinarska lica osmog razreda i bilježila utiske — evo jednog od njih:

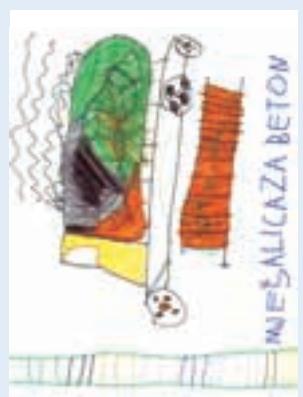
U utorak, 16. rujna 2003. godine nas nekolicina članova novinarske grupe krenula je posebnim autobusom prema betonari Holcim. Priključili su nam se naši mlađi kolege iz trećeg razreda, a na kraju i vrtićevska skupina "Cipelići".

Na pogonu betonare dočekali su nas djelatnici, no našu pažnju je prvo zaokupio veliki crveni balon. Na samom nam je početku jedna ljupka gospođica podijelila kape s imenom tvrtke, a gosp. Miškulin je na naša pitanja strpljivo odgovarao. Ispripovedao nam je kako su beton dobivali naši preci, a onda nam je objasnio moderan način na koji beton proizvodi Holcim.

Mateja Tomić, 8b

Beton je trav, kojom učimo, u beton idu 3 komponente, z lopte vapna, lopte približi 2 do 3 litre vode, treba biti sabor materijal da napravimo dobro beton, da betona moj idoli bude beton može postići i zavrsiti krovom, dok ono postiže uku dobro je veliki krov, se pumpom i još jedan milor krov je veliki beton, Možete i stvoriti beton u vrućim vremenskim uvjetima, na dale

Luka

ŠKOLA U KOROMAČNU

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

Poznata je neobična sudbina Johanna Sebastiana Bacha, njemačkog skladatelja iz prve polovice 18. st., koji je brojčanost svoje obitelji, udruživši snage sa svojom suprugom, uvećao do magičnih visina, tako da su prekrasne zbor-ske skladbe, koje je često skladao, nje-govi mališani u krugu obitelji odmah uvežbavali i pjevali.

napamet "izrecitirati" imena svih 12 učenika.

Dvanaest veličanstvenih su: Arlinda Hasani (1. raz.), Toni Cukon, Rajmond Dobrić i Petra Galijašević (2. raz.), Pe-tra Dobrić i Mergime Hasani (3. raz.), Karla Jurašić, Lester-Toni Dobrić, Petar Marković, Florijan Milevoj, Deni Modrušan i Robert Peruško (4. raz.).

Velike obitelji nisu veća senzacija ni u bližoj prošlosti – u djetinjstvu naših noneta i nona. Ručno obrađivana zemlja trebala je mnogo malih ruku, malih težaka, pa su uobičajene seoske obitelji u Istri brojile i do petnaest gladnih ustiju.

Danas se stvari bitno mijenjaju. Prvi je dan škole, a mi smo u posjeti jednoj neobično maloj i neobično slatkoj školi koju pohađa, "Ijudi moji je li to moguće!", samo 12 učenika. U tako maloj, super maloj školi, dvijema učiteljicama Almi i Loreni nije bilo teško, onako iz rukava,

– Ja 19 godina radim u Koromačnom – ozbiljnim tonom obraća nam se gospođa Alma. – Kad sam počela, imala sam kombinacijski razred od 25 učenika. Sa mnom je radio jedan stariji kolega koji je imao 24 učenika. Znači, bilo je u školi 49 učenika, a ove godine školu pohađa samo 12 učenika.

– Imamo nova računala, pristup Internetu, knjižnicu, videoteku, televizore i videorekordere, tvornica nas opskrbljuje s materijalom za crtanje. Sve imamo. Samo nam nedostaju djeca – dodaje tuga-gljivo učiteljica Lorena.

Škola u Koromačnom područni je odjel OŠ Ivana Batelića iz Raše. Njezina budućnost za sada još uvijek nije neizvjesna iz razloga jer škola zadovoljava nekoliko bitnih kriterija za opstanak područnih škola koje je propisalo resorno Ministarstvo: škola je dislocirana od matične škole – prvi većeg prometnog središta 20 km, natalitet je na tom području vrlo malen, spada u planinsko područje ...

– U Labinu škole imaju strahovito velik broj đaka. Tamo recimo u 1. razre-

du u jednoj učionici nastavlja slušati do trideset učenika. A mi ove godine imamo samo jednog prvaša – uvodi nas u ključ problema učiteljica Alma. – Neka dje-ka koja gravitiraju našem području, odnosno žive na pola puta između Labina i Koromačnog, idu u školu u Labin. Uče-nici iz Trgeta i Brsga trebali bi pohađati školu u Koromačnom. Uostalom, ta mesta kao i Koromačno pripadaju ad-ministrativno Općini Raša. To je jedino pravo rješenje za opstanak naše škole – zaključuje učiteljica Alma.

PARTY ZA EKIPU

Prvi je dan škole. Vraćamo se većim temama. Za vrijeme prvog sata netko kuca na vrata učionice i ulazi... Šajeta! Party za ekipu za prvi dan škole

Dok Šajeta pjeva razgovaramo s Lesterom i Karлом koji su nerazdvojni prijatelji i djele školsku klupu u trećem razredu. Karla priznaje da ponekad malo i prepisuju jedno od drugoga.

— *Ljepilo, bojice, tempere, kolaž, blok, vodene bojice... i flomasteri* — dodaje Toni, a Karla nastavlja nabrajati dobiveni pribor za crtanje. — *Najprije ćemo crtati delfine, ili grožđe... ili šipak* — opet upada Toni, smijući se.

Arlindi Hasani, danas je prvi dan, općenito u životu, da je "zavirila" u školu. Jedini je prvaš pa se njoj posebno ukazuje pažnja. — *Učila sam je pjesmice i malo slova, da joj bude lakše kada dođe u školu* — otkriva nam tajnu Arlindine "opuštenosti", njezina starija sestra Mergime. Arlinda i Mergime došle su u školu s ljubičastim torbama "čokolada Milka" koje im je prošle zime poklonio Djed Božičnjak zajedno s brdom čoko-

lade i raznih lutaka — Barbika. — Najgorje je zimi — tuži nam se zvjezda prvog dana škole — miss Arlinda. — *Ljeti mi u Koromačno dolaze prijatelji od Rijeke. Oni dolaze i kad su praznici, samo zimi nema nikoga* — žali nam se Arlinda.

I dok mi bezbrinjno čaškamo o "svemu i svačemu", dvojač akrobata na biciklu — Goran i Mislav iz Zagreba uživajući gostoprimgstvo brdsko-biciklističkog kluba "Istra bike" Labin, u organizaciji Holcima, specijalno za prvi dan škole, nevjerojatnim nastupom zasjenjuju i dugo najavljuju glazbeni nastup pomalo iznenađenog Šajete. Roditelji isto tako iznenađeni vratolomijama Gorana i Mislava mudro zaključuju kako će bicikle nekoliko dana, dok se dojmovi ne slegnu, biti zaključane u garažama i šupama.

Ali osim za našu prvačicu Arlindu, ovaj je dan posebno upisan u Dnevnik najvažnijih događaja i jednom samoza-tajnom junaku. — *Malo me je bilo stroh!* — priznaje Deni, učenik četvrtog razreda iz Koromačnog koji je ležeći uko-

čeno na podu asistirao vratolomnom dvojcu, a oni su oko njega poskakivali, preskakali i izvijali se na akrobatskim biciklama, sve oko njegovih ušiju pa do ukočenih stopala.

— *Ja imam doma "krosericu", 28 brzina, volan "dur-alumini"* — otvara nam dušu, inače "škrta na rječima" Deni. — *Idem kod none u Cere, tamo je prava staza za kros. Prednje mortizere već sam tri puta mijenjao u Puli. Tamo je bolji servis nego u Labinu* — dodaje u povjerenju.

— Ove vratolomije bile su zaista super — priznaje učiteljica Lorena dok se u pozadini pojačava komešanje učenika. Saznajemo da je na redu igra "skrijavač" ili "žmurice" kako nam je objasnila mala Arlinda.

— *Evo, danas smo od Holcima dobili na poklon i pribor za crtanje, komplet lektiru i jedno rabljeno računalo. Dobro je počela ova školska godina.* — zaključuje učiteljica Lorena.

— *Napišite da su zaboravili s računalom dostaviti i kablove* — smijući se pridodaje učiteljica Alma.

DOBRI DUPINI

Vjerojatno ste već negdje u pro-lazu "uhvatili uhom" informaciju da na Veloj Lošinju postoji rezervat za dupine. Točnije, riječ je o prvom rezervatu za dupine na Mediteranu uopće, nastalom na zaštićenom području u Lošinsko – Creskom arhipelagu, koji je u sklopu "Jadranskog projekta dupin" započet još 1987. godine, a započeo ga je Institut Tethys iz Milana. 1999. godine deset stanovnika Lošinja osnovalo je udrugu "Plavi svijet". Ta udruga, surađujući sa Naturom i sa Hrvatskim prirodoslovnim muzejem, radi dalje na "Jadranskom projektu dupin", baveći se osnivanjem Lošinskog edukacijskog centra o moru i interpretacijskog centra o morskom okolišu i populaciji dobrih dupina u Lošinskom području.

Baza "Plavog svijeta" nalazi se na istočnoj obali otoka Lošinja. U okolnim vodama pronađeno je više od 95 vrsta riba, od kojih čak i neke "čuvene", poput morskih pasa i tuna. Međutim, cijelo područje lošinskog akvatorija najpoznatije je upravo kao stanište dobrih dupina.

Vjerojatno vas ovaj pridjev "dobri" uz riječ "dupin" zbujuje. Malo je vjerojatno da netko uopće može zamisliti

ti "lošeg" dupina, međutim, naziv do-bri dupini zapravo označavaju najbolje poznatu i jednu od najrasprostranjenijih vrsta u skupini dupina (u skupini du-pina najraznolikiji broj rodova nalazimo

unutar skupine kitova, a u skupinu du-pina spada i orka, koji ne da nije dobar dupin, nego ga još zovu i "kit ubojica")

No, bez straha – ako dođete na Lošinj, nećete vidjeti kita ubojicu nego vesele dobre dupine. A evo i kako ćete ih prepoznati – imaju izdužen oblik tijela, boja im varira od tamno plave do smeđe sive na leđima, preko svjetlo-sive na bokovima i bijele na trbuhi.

Odrasli dupini dugački su od 2-4 metra, a teški između 100 i 500 kilograma. Za razliku od riba, dobri dupini udišu zrak, i zato moraju izranjati na površinu svakih nekoliko minuta da bi ga udahнуli. Hrane se ribom, rakovi-ma, često su izravna konkurenčija ribarima. Znatiželjne su prirode, što ih, na-žalost, ponekad zna dovesti i do pre-rane smrti – ukoliko se zapletu u neke od mreža, osobito u mreže stajačice.

Dobri dupini nastanjuju gotovo sva mora i oceane diljem svijeta. Trenutne procjene za Sredozemlje su da ih ima manje od 10.000. Najveće opasnosti za dobre dupine, a onda, posredno, i za nas, ostale sisavce, su zagađenje, pre-komjemi ulov ribe i uništavanje njihovih staništa.

Naravno, ništa od svega ovoga uopće ne bismo znali da nije "Jadranskoj projektu dupin" i volonteru koji su uključeni u taj projekt. Tim projek-tom se već punih 16 godina studiozno prati i proučava život dobrih dupina u Lošinskem akvotoriju. Projekt trenutno raspolaže sa katalogom u kojem je zabilježeno više od 160 različitih dupi-na kojima su, radi lakšeg raspoznavanja, dodijeljena imena, poput Grifo, Monk, Phil, Laura...

Svatko koga je ova priča o dupinima zaintrigirala malo više, može se, uko-

**Jadranski
projekt
dupin i
udruga
"Plavi svijet"
sa Velog
Lošinja**

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

liko osjeća da bi zaista bio iskreno motiviran, pridružiti ovom istraživanju kao eko – volonter. To znači da bi mogao boraviti na Lošinju oko 12-ak dana ra-deći u ekipi zajedno sa ostalim istraži-vaćima sve dnevne poslove poput pri-kupljanja podataka o dupinima na moru, unošenja podataka u računalo, vršenja analiza, pripremanja opreme, kuhanja, pranja suđa... Sve detaljnije po-datke moguće je saznati preko e-mail adrese adp@blue-world.org.

I za kraj, zname li što se svake go-dine 2. kolovoza održava na Veloj Lošinju? Odgovor je – "Dan dupina", ili direktno uključivanje ljudi različitih pro-fila i starosti u rad na zaštiti dupina, rad na približavanju javnosti cijelog projek-ta istraživanja i zaštite dobrih dupina.

IZLET NA CRES

Prvi je dan škole odavno prošao. Delfini nacrtani vodenim bojicama, flomasterom, temperom ili oblikovani kolažem vise izloženi na specijalnim panonima, leže zatureni ispod školskih klupa ili se gužvaju u ogromnim školskim torbama. Njihovi stvaraoci – zamazanih ruku i musavih noseva danas kreću u jednu vrlo neobičnu avanturu. Oboružani nevjerojatnom drekom i odlučnošću, neobičnom za svoje godine, koja krasí samo najveće avanturiste, kreću u potragu za pravim delfinima.

Učenici područne OŠ Ivana Batelića – Raša u Koromačnom i učenici Centra "Liće Faraguna" iz Labina, točno u 9,00 ispred tvorničkog gata u Koromačnom ukrcavaju se u mali brodić koji ih odvozi u neizvjesnu, tajanstvenu potragu za kolonijom delfina negdje na pola puta između Koromačnog i Cresa.

"Dan je neizmjerno lijep i ugodno topao. Pirka mali vjetrić, a more se ljeska mimo kao beba dok spava" – zapisati će u svoj brodski dnevnik kapetan broda gsp. Robi. Drugi Robi, kapetanov pomoćnik, praveći se važnim poput nekog dječaka, vadi iz ladice ogroman dalekozor tražeći na horizontu tajanstvene delfine.

– Oni ne mogu izdržati pod vodom više od 7 minuta, a da ne izrone i

uzmu zrak – konstatira kapetan Robi "družini" koja je načulila uši. Do Cresa ima dobar sat vožnje, i mi koristimo to ležerno dokoličenje na palubi broda da upoznamo naše suputnike, barem one najbliže.

– Volim čitati Pokemone – otkriva nam svoju veliku tajnu Petra u fantastičnoj žutoj Pokemon majici i s nevjerojatnim roza delfinom koji visi na ogrlici od smeđe kože. – Idem u treći razred. Digemone još nisam čitala. Volim kompjuterske igre, a najviše "Laru Croft". – Lara, pardon Petra živi na Brovinjama, a njen tata radeći u tvornici cementa vozi je svaki dan u školu. – Nama škola počinje uvek u 7,30, a ne kao drugdje u 8 i nešto – upozorava nas Petra.

Petrina najbolja prijateljica naravno sjedi odmah do nje. I ona se zove Petra?! – Najbolja prijateljica mi je Petra Dobrić – objašnjava nam Petra Galijašević. – To već znamo – odgovaramo odsutno zjevajući. Ali Petra u crvenoj majici ne zbunjuje se. – Znam plivati i roniti. Ja jedva čekam da idem u školu jer u selu imam samo jednog prijatelja. Tata mi je pomorac. Sada putuje na relaciji Belgija-Engleska. Jedenput sam spavala na brodu, kada je brod bio vezan u Ko-

tekst i fotografije: Radenko Vadanje

REPORTAŽA

pru. Tata mi vozi brod puno veći od ovoga ovdje – zaključuje Petra u crvenoj majici.

Odjednom Robi kapetan i Robi pomoćnik s ogromnim dalekozorom, usporavaju brodske motore. Svi stavljamo prste na usta. Tu su negdje – stežemo vratove. Delfini – točnije jedan razigrani par delfina, lagano izranja, uranja, pa opet izranja na različitim mjestima. Stvara se dojam kao da smo okruženi s mnogo delfina. Ivan, osmaš iz Sutivanca, izbrojao je 14 urona – izorna. Dvadeset i dva, dvadeset i četiri delfinal – više oduševljeno. Ljepše je zamisljati mnoga delfina, a ne samo dva koji se igraju na pristojnoj udaljenosti od broda.

Na Cresu se zaustavljamo tek toliko da protegnemo noge. Dok hodamo otočkim ulicama Lester-Toni u ljevoj ruci mljacka čips, a u desnoj drži mobitel i razgovara sa svojom mamom. Evo što Toni kaže mami: – Još smo na Cresu. Pokvarija se je brod. Necemo još nazat. Neznat kada cemo krenuti.

Brod se uistinu pokvario. Otočki električar brzo je uočio kvar na akumulatoru, stisnuo "kleme", i sada možemo krenuti. Pomalo smo razočarani banalnošću kvara. Kao da se radi o starom "Stojadinu" ili još starjem "Fići", a ne o brzome James Bond-ovskom brodu.

More, vjetar koji se unosi u lice, meškoljivo sunce, djeluju na našu malu, ali probranu ekipu vrlo opuštajuće. Vraćamo se "kući" – u Koromačno.

– Ja bi htio da san u kupaćama, da zaronim s Robertom u more i da budemo s delfinima – vrlo precizno se izjašnjava Lester-Toni.

– Vidila sam delfina tri puta – smješi nam se presretna Sanja iz Buzeta.

Svi smo već pomalo umomi. Čak ni nadobudni Deni iz 4 razreda više ne navaljuje na kormilo broda. Sokovi i sendviči su "potamanjeni", ruksaci su razbacani po palubi, posljednjim snagama poseže se za zadnjim zalogajima čipsa ili smokija. Prolazimo pored strogog svjetionika, naziru se konture Koromačnoga. Ozareno se smijušljimo kao da smo jedva izvukli živu glavu vraćajući se iz strašne havarije i olujna nevremena, a ne s prekrasna izleta, potrage za čudesnim bićima – delfinima.

SAJAM DOBRIH IDEJA U RAŠI

- NOVI HOLCIMOV NAČIN PARTNERSTVA S UDRUGAMA

U popodnevnim satima 10. srpnja ove godine u Vijećnici Općine Raša doslovno nije bilo slobodnog mjesta. Razlog: tadašnja TC Koromačno, sadašnji Holcim okupio je predstavnike mnogih nevladinih udruga i institucija kojima je sponzor kako bi na jednom mjesetu bili predstavljeni svi ovogodišnji projekti. Skup je u potpunosti uspio i sudionici su nakon završetka imali dojam da su sudjelovali na pravom sajmu dobrih ideja.

Predstavljen je tako projekt Rezervata za izvorne pasmine "Liburna" o čijem smo edukativnom programu, koji će do kraja godine proći više od 6.000 djece, opširnije pisali u prvom broju našeg lista. Robert Cavenago je u ime građanske inicijative "Mi gremo" predstavio projekt obnove i prenamjene kinodvorane u Koromačnu u sportski i društveni centar za stanovnike Koromačna i okoline, Nenad Jelača je u ime PD "Skitaci" predstavio projekt obnove Planinarskog doma na Skitači koji će biti otvoren sljedećeg mjeseca, a Ale-

ssandro Toplak, predsjednik labinskih izviđača, projekt uređenja ljetnog izviđačkog kampa u Tunarici. S ova četiri projekta na četiri lokacije otvorila se mogućnost povezivanja četiri interesantne točke, što taj dio čini atraktivnim za posjetioce. Posjetitelji rezervata "Liburna" bi mogli pješačiti do uređenog izviđačkog kampa, zatim uređenom i označenom stazom do preuređene kinodvorane u Koromačnu, pogodne za razna društvene aktivnosti, projekcije i sportska druženja, te potom planinarskim putem do Planinarskog doma na Skitači kao konačnog odredišta.

Među sportskim klubovima s Labinštine koje Holcim financira nalazili su se i NK "Cement" Koromačno te DŠM "Koromačno". Predstavila se i Eko grupa SŠ Mate Blažine Labin, Sonja Belušić iz Labina govorila je projektu Doma i odmarališta za slijepе i slabovidne osobe u Cukrićima kod Svetvinčenta.

Elvis Ipša iz Mjesnog odbora Li-

vade, je predstavio jednostavan i vrlo simpatičan projekt sanacije divljih odlagališta krupnog otpada i sprječavanja nastajanja novih.

Voditelj skupa, pomoćnik predsjednika Uprave Holcima, Alan Šišinački organizirao je i dolazak predstavnika dviju institucija koje djeluju na nacionalnoj razini: Institut za istraživanje mora Veli Lošinj i Udruga za razvoj civilnog društva "Smart" Rijeka koja je između ostalog predstavljala i američku nevladinu organizaciju AED financiranu od strane Američke agencije za međunarodni razvoj USAID. "Jadranski projekt dupin" kojeg je predstavila Jelena Jovanović iz velološinjskog Instituta prikazan je kao primjer uzorno vođenog projekta, a predstavnice "Smarta" Snježana Jamnikar i Bojana Čulum informirale su prisutne kako je moguće dobiti i, što je još bitnije, kako treba tražiti finansijsku pomoć za neki projekt. Upravo je ovo posljednje bila misao vodilja koja je dovela do okupljanja u raškoj vijećnici.

Udruge smo kupili da bismo pokazali naš novi koncept – koncept partnerstva s nevladnim udrugama, objasnjava Alan Šišinački. Do sad su udruge dolazile k nama i tražile pomoć, a mi smo ovime napravili korak prema njima u želji da proširimo mrežu korisnika razvojnih projekata. Mogu s ponosom reći da smo prva tvrtka u Hrvatskoj koja je učinila ovakav korak iz profitnog u neprofitni sektor i koja putem nevladinih udruga potiče razvoj regije. Dio našeg partnerstva s udrugama je i njihovo uključivanje u rad za lokalnu zajednicu. Time se kroz partnerstvo ostvaruje doborbit za njih, a i za lokalnu zajednicu. Zato potičemo njihovo međusobno upoznavanje i raz-

Snježana Jamnikar, SMART:

"Bilo bi ružno od nas da se slučajno nismo pojavili u Raši jer bio je to svjetlo primjer odnosa gospodarstva prema nevladnim organizacijama. Taj odnos je u Hrvatskoj inače na niskom stupnju, a finansiranje se svodi na poznanstva i veze. Holcim je vrlo dobro organiziran, ima kriterije, podupire širok spektar udruga i promovira ih, što je za svaku povalu."

Nenad Jelača, PD "Skitaci" Labin:

"Očito je da je Holcim prvi uočio vrijednost i isplativost projekta Planinarskog doma Skitača u kojem neće boraviti samo planinari već će se u njemu organizirati škola u prirodi za djecu. Skup u Raši je bio profesionalno organiziran i nadam se da je time pokrenut trend koji će slijediti i ostale labinske tvrtke".

Robert Cavenago, "Mi gremo":

"Bio sam iznenaden, atmosfera je bila prva liga! Vidjeli smo kako treba raditi i puno smo naučili. Mi smo predstavili samu ideju o obnovi kinodvorane, a uskoro ćemo Holcimu i Općini Raša moći na pravi način predstaviti i cijelokupan projekt."

Alessandro Toplak, Izviđački odred Labin: "Holcim je donacijom triju šatora izravno uskočio u treću fazu izgradnje Izviđačkog kampa Tunarica - prve dvije faze tiču se izgradnje. Njihov odnos prema udrugama je uzoran i na njih se treba ugledati cijelokupno labinsko gospodarstvo, a ne da sva financiranja padaju na teret gradskog proračuna."

SPORT

Nogometni klub "CEMENT"

Poštovane čitateljice i čitatelji našega lista, želio bih vas ukratko upoznati s aktivnostima i zbivanjima u našem klubu koji se natječe u I. županijskoj nogometnoj ligi.

U klubu djeluju četiri kategorije, i to: predtakmičari, pioniri, juniori te seniori. Najmlađi (prednatjecatelji) ne sudjeluju u ligaškom natjecanju, već samo vježbaju pod vodstvom trenera Klauđija Milevoja. To im je priprema za ulazak u pionirsku ekipu.

Slijede pioniri sa svojim trenerom Milanom Rukavinom koji se natječu u Pionirskoj ligi nogometnoga središta Labin. O njima sve najlepše, prava su "kompa". Iako su fizički slabiji od ostalih ekipa, pioniri su pokazali da znaju igrati nogomet. Da postoe i kvalitetni igrači, pokazuje činjenica da je nekoliko njih pozvana u razne selekcije gdje su predstavljali naš klub, ali i nogometno središte Labin i Istarsku županiju. Bravo, dečki!

Juniorska ekipa pod vodstvom trenera Vlada Dobrića imala je najveći problema u radu. Problem je broj juniora kojih je, nažalost, jako malo pa ni rezultati nisu mogli biti bolji od postignutih, ali valjda će biti bolje. Vlado i juniorska ekipa, idemo dalje, zar ne??

Seniorska ekipa!!! O nama se najviše priča, kritizira nas se, hvali, ogovara itd., što je i normalno jer bi svih htjeli da što ljepe igramo i da imamo što bolje rezultate. Izvršni odbor kluba zacrtao je plan po kojem bi plasman ekipe trebao biti negdje oko vrha ljestvice, što bi i prilično kvaliteti ekipe i rejtingu kluba. U jesenskome dijelu prvenstva ekipa ostvaruje te planove unatoč odlascima nekolike standardnih igrača te osvaja četvrtovo mjesto. U pauzi između jesenskoga i proljetnog dijela prvenstva ekipa ostvaruje te planove unatoč odlascima nekolike standardnih igrača te osvaja četvrtovo mjesto. U pauzi između jesenskoga i proljetnog dijela prvenstva ekipa "Cement" već tradicionalno sudjeluje u Labinskoy zimskoj malonogometnoj ligi. Ova jubilarna 10. zimska liga protekla je u znaku naše ekipe koja je igrajući najlepši nogomet superiorno osvojila prvo mjesto. Bravo, hakleri!

Dolazi proljeće, ambicije su iste, a igrači ponovo napuštaju klub. Dolaze nove snage koje nisu mogle nadomjestiti one stare pa na kraju prvenstva ekipa zauzima šesto mjesto, jedan bod manje od planiranoga četvrtog mesta.

U novoj sezoni 2003./2004. ekipa kreće u pripreme i prvenstvo s gotovo novom i jako mladom ekipom. Bit će teško, ali mi se ne predajemo jer nam sportski duh i dišpet ne daju pravo na to.

Veliki sportski pozdrav!

Doris Fonović

OTPAD KROZ POVIJEST

tekst: Lori Luketa Dagostin

PROŠLOST

Otpad postoji još od vremena naših predaka koji su živjeli u pećinama. Ondašnji otpad sačinjavali su ostaci ubijenih životinja, nekoristišena oruđa i oružja.

Dokaz tome su pronalasci: 1945. godine u mjestu Dolne Vestonice (Česka) paleontolog Absolon izvlači na svjetlo dana ono što se dotad smatralo najvažnijim paleontološkim naseljem Središnje Europe. U blizini kolibe (izgrađene od cigle), koja je služila kao sklonište ili radionica, pronalazi zakopanu hrpu kosti mamuta široku 12 m, dugačku 45 m i duboku 40 cm, što je arheolog opisao kao svojevrsni deponij (odlagalište otpada). Ovo potvrđuje činjenicu da je primitivni čovjek već imao u sebi razvijen pojam reda i skupljanja otpada. Sve dok su naši preci živjeli u malim nomadskim zajednicama, pojam reda je bio zadržan na toj razini. Pronalaskom pluga i bavljenjem obrade tla nomadski se narođi počinju stalno zadržavati na određenim područjima i problem otpada postaje sve značajniji.

Veliki gradovi nastaju već 1800. pr. Kr. Na području Male Azije, naseljenom Asircima i Babiloncima. Stanovnici ovih povijesnih metropola (gradova) suočili su se prvi put s problemom odlaganja ljudskog izmeta.

Spretni inženjeri izradili su u tu svrhu impozantne sustave vode za civilne potrebe i "kanalizaciju", ali nisu

uspjeli otkloniti neugodan miris koji je svakodnevno mučio stanovnike.

U antičkoj Grčkoj Atena je u vrijeme svojega najvećeg sjaja imala 250.000 stanovnika. Za njih je bilo neophodno izgraditi kanalizaciju, vodovodni sustav te sustav skupljanja i odlaganja otpada nastalog u domaćinstvu i onoga organskog podrijetla.

U tu svrhu niknule su službe zvanе coprologi, profesionalni čistači sa zadataćem da skupe i odlže otpad na udaljenosti najmanje 2 km od grada.

Ni u starom Rimu stvari nisu bile bolje. U vrijeme kršćanstva grad iskičen impozantnima privatnim vilama dostiže svoj vrhunac. Po uzoru na asirska arhitektonска djela Rimljani su unaprijeđivali vodovodni sustav te mrežu dovoda vode i izgradnjom podzemnog niza kanalizacije, tzv. Odvodnim kanalima. Procjenjuje se da u ovakvim privatnim vilama, koje su imale kupaonicu, toalet i pitku vodu, nije stanovalo više od 50.000 ljudi, a ostali stanovnici živjeli su u tzv. Insulama, gradskim četvrtima u najmu. Zgrade su bile visoke do deset katova, bez pitke vode i toaleta.

Sav otpad bacali su kroz prozor, čak i sadržaj iz noćnih posuda. Najveću opasnost za stanovnike tih gradskih četvrti predstavljali su požari i epidemije, koji su se brzo širili.

Da bi se ove napasti djelomično ublažile, izgradili su javna kupališta, toplice, fontane s vodom, a na pe-

riferiji grada javna odlagališta za sve vrste otpada (s lešinama životinja i leševima žrtava gladijatorskih igara!).

Povijesna zanimljivost govori kako su Rimljani bili nezasitni potrošači: nedavne arheološke studije otkrivaju da su slojevi otpada i različita odlagališta materijala oblikovali umjetna brda od kojih je najistaknutije Monete Edi Cjenici u Testacciju, stvoreno isključivo zemljom donešenom u amforama riječnim tokom iz Rima.

Padom Rimskog Carstva vodovode, kanalizaciju i naplavne kanale potpuno su uništili Goti. Gradovi, izdvojeni iz Carstva i bez prirodnih zaštite, bili su izloženi čestim epidemijama.

Trebalo je sačekati kasni srednji vijek da bi se ponovo mogli vidjeti cvjetni gradovi s parkovima i lijepim kućama.

NASTAVLJA SE U SLJEDEĆEM BROJU...

! Znate li da...

... treba nekoliko stojeća da se odbačena automobilска gumi razgradi u prirodi?

•

... istovremeno, automobilска guma potpuno izgori u cementnoj peći za manje od jedne minute uz potpuno iskorištanje toplinske energije pohranjene u gumi.

CRNA UDOVICA U ISTRI

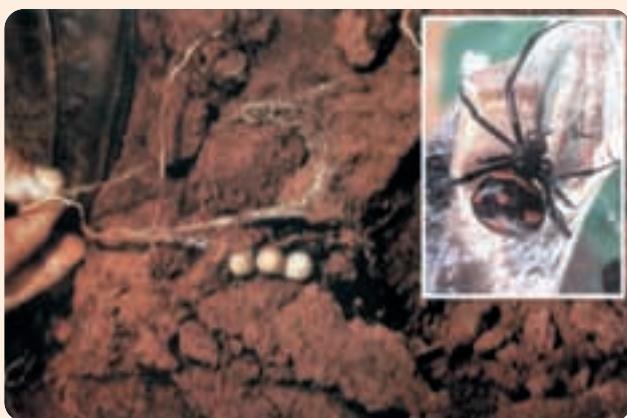
Kada izuzmete auto koji otplaćujete na lizing, kredite za koje ste naivno pristali biti prvi jamac, prometne prekršaje prekoračenja brzine – jeste li uslikani ili niste, razne inkasatore ili nedeljni ručak kod punic, još uvijek vam preostaju, dođuće ne toliko fatalni ali u našim krajevima oduvijek prisutni, strahovi od crne udovice, riđovke ili poskoka.

Naša se crna udovica može u prirodi naći od sredine lipnja do kasne jeseni. Iako ugiba, pauk ujesen ostavlja jajača u posebnom opretku. Treba li uopće naglasiti da mužjak crne udovice nije opasan, odnosno sve probleme stvara ženka. Ona ima 13 žutonarančastih pjega na zatku. Naraste do 1,5 centimetra. U znanstvenim krugovima ipak prevladava mišljenje da ženka (crna udovica) ne uspijeva ubiti mužjaka već on

ugiba od iscrpljenosti pošto se pari s više ženki.

Ugriz crne udovice stvara takve bolove prema kojima su najteži potrodi ili teški bubrežni napadaji običan "mačji kašal". Glavni simptomi ugriza su jaka, nepodnošljiva bol i grčevi u cijelom tijelu. Zabilježeno je da su se ljudi u južnoj Italiji u 15. st., ne mogavši izdraziti tu užasnu bol, ubijali kako bi si skratili muke. Ipak bol prolazi za dan, dva, no oporavak može trajati tjednima. Jedini je pravi lijek protiv simptoma ugriza antiserum i lječnička njega, odnosno suzbijanje bolova.

(Taj se antiserum, međutim više u Hrvatskoj ne proizvodi, jer je godišnji broj ugriza zanemarljiv, a njegova proizvodnja vrlo skupa. Lječenje se zato provodi suzbijanjem bola i drugih simptoma ugriza.)

DINOSAURI U ISTRI

Mnogo prije Ilira, Rimnjana ili hordi Slavena s Istoka, u Istri su živjeli dinosauri. Kojem društvenom uređenju su pripadali, da li su bili multikulturalni i tolerantni kao i mi, neznamo. Znamo međutim da su planetom dominirali punih 160 milijuna godina. Posljednji dinosauri nestali su sa Zemlje prije 65 milijuna godina.

Prve tragove dinosaure u Istri otkrio je 1925. godine Austrijanac Adolf Bachofen-Echt na Brijunima. Nakon njegovog otkrića, sedamdesetih godina, dva Slovaca, na različitim lokacijama – na otoku Vangi i na najjužnijem rtu Istre rtu Premantura, točnije Kamenjaku, našla su na otiske "stopala" tih ogromnih životinja.

I onda, posve slučajno, u jeku turističke sezone, ronioc-amater Dario Boscarollia iz Monfalconea, roneći na maloj dubini od desetak metara, čisto za svoj guš, u podmorju oko Bala, zamjećuje nekakve velike, čudne kosti kako vire iz stijena u moru.

Povezuju se stručnjaci iz Italije i Hrvatske a uskoro se donosi i zakonska odluka o zaštiti čitavog pomorskog područja ispred Bala kao prostora budućeg "ekološkog kampa" ... U novije vrijeme postoje saznanja o novim nalazištima u blizini Krnice.

Istra s novootkrivenim nalazištima spada u red najinteresantnijih područja s fosilnim ostacima dinosaure u Europi.

Tko zna kako je ime djevojčici na slici?

Stručni savjet Zbora magaraca Rezerva ta "Libuma" Most Raša jednoglasno je djevojčiću na slici proglašio najboljim konzultantom za izbor klipova kukuruza te Holcimu uputio zahtjev da je nagradi. Međutim, javio se problem: djevojčica im nije rekla svoje ime, a jedna je od više

od tri tisuće mališana koji su ove godine pod pokroviteljstvom Holcima sudjelovali u edukativnom programu "Libume". Zato molimo djevojčicu na slici ili onoga tko je poznaje da na mјavi njeno ime da bismo joj mogli uručiti nagradu. Nazovite nas na broj telefona 876-932!

Se žali porečan kako je u jeno popodne špenda 760 kuna.
– A na ča si jih spiska? – čudi se prijatelj.
– A vero san kupija 100 eura.

Prvu bračnu noć svlače se Ecio i Rebeka i spremaju u krevet. Skida Ecio hlače, pa kaže:

- Poglej, Rebeka, ca imam tu za tebe.
- Pogleda Rebeka, pa reče malo razočarano:
- Joko je moli!
- Forši je moli, ma je dobar tehničar – pravda se Ecio, a Rebeka kaže na to:
- Čuj Ecio! More on biti i inžinjer, ma je svejeno moli!